

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

*Komparativní případová studie separatistických stran v
Belgii a Kanadě*

Bakalářský projekt

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Vypracovala: **Marie Němečková**

Obor: **Politologie a mezinárodní vztahy**

Ročník: druhý – letní semestr 2014/2015

1 Úvodní část a zdůvodnění výběru tématu

Problematika separatismu je jedním z nejdiskutovanějších témat současnosti. Separatistické tendence se objevují nejen v nestabilních oblastech například východní Evropy (především v bývalých státech Sovětského svazu), ale i v jinak stabilních státech západního světa. Separatistická hnutí a skupiny, které v posledních desítkách let výrazně získávají na vlivu a na podpoře mezi občany, pak způsobují problémy jak politické, tak i ekonomické. Mezi západní demokratické státy, ve kterých se tyto snahy objevují nejviditelněji a v některých případech i ve spojitosti s užitím násilí, pak patří například Španělsko (Baskicko), Velká Británie (Skotsko a Irsko), Belgie (Vlámsko) a Kanada (Quebec).

Tyto dva posledně zmiňované státy jsem si i vybrala pro svou bakalářskou práci, jelikož vidím velkou podobnost v jejich problému. Nejen proto, že se jedná o separatismus založený na jazykové, ekonomické a historické odlišnosti etnické skupiny uvnitř státu, ale i proto, že v případě těchto dvou států se jedná o jiný průběh konfliktu než u ostatních zmiňovaných případů. Skupina, která má zájem na odtržení není agresivní, násilnická ani nic podobného, hlavní separatistické strany mají ve srovnání s ostatními případy poměrně malou podporu a i jejich program je podobný. Má hypotéza tedy tvrdí, že se jedná o dva případy stejného typu separatismu, které se liší jen v některých bodech. Z ní vychází i otázka, zda je u obou těchto případů secese vůbec pravděpodobná/proveditelná. Konkrétní komparaci těchto dvou případů jsem pak nenalezla v žádné literatuře, což je dalším důvodem pro výběr tématu.

2 Postup a předpokládaná struktura práce

Svou komparaci hodlám postavit na několika výchozích bodech, které jsou klíčové pro vznik separatistických stran. Bez těchto faktorů by tyto strany de facto neměly argumenty pro své voliče proč se oddělit. Porovnáním těchto

bodů hodlám ilustrovat, důvody pro vznik a náplň programu obou separatistické stran současnosti i jejich předchůdců v obou státech.

Prvním výchozím bodem je samotná *historie státu* se zaměřením právě na důvody průběh separatismu. Klíčové budou události druhé poloviny 20. století, která byla pro vývoj obou hnutí důležitá. V Kanadě, respektive v Quebecu, šlo především o tzv. Quiet revolution, která probíhala v šedesátých letech v Quebecu a s níž je spojen vznik hnutí Front de libération du Quebec (FLQ). Následně v návaznosti na činnost této skupiny vzniká v roce 1968 pro mou práci klíčová politická strana Parti Québécois (PQ), která se rozhodla pro demokratickou cestu k získání suverenity.

Ve stejném období se odehrávalo v Belgii podobné dění, i když za začátek problému se označují až osmdesátá léta, kdy se vlámská hnutí dostala do ofenzívy. V poválečné Belgii se totiž začaly formovat dvě strany budoucího konfliktu, a to vlámská a frankofonní valonská. S tímto je i spojený například problém víry, kdy vlámská část obyvatel je silně katolická a naopak valonská je protestantská. Celý problém vlastně začal administrativním rozčleněním Belgie na čtyři regiony s jistou dávkou autonomie v roce 1961. Následně si vlámská strana začala uvědomovat, že se postavení obou táborů změnilo a pomalu se začíná měnit význam jednotlivých částí (ekonomicky a politicky). V tomto období tedy vzniká Vlámský blok (na nějž později navazuje Nová vlámská aliance), který bude jedním ze zkoumaných stran mé práce.

Druhým výchozím bodem pak bude *ekonomické rozdělení státu*, které v obou případech hraje velmi významnou roli. Ekonomickým rozdělením mám na mysli rozdíly v produkci, HDP a další mezi dvěma částmi státu, které jsou právě velmi silným argumentem pro separatistické strany.

Třetím bodem je *náboženský faktor*. V obou případech se náboženství jednotlivých stran liší (Quebec a Vlámsko – převažuje katolictví, anglofonní Kanada a Valonsko – převažuje protestanství). Ve své práci bych tedy ráda

zodpověděla otázku, zda i náboženství v konfliktu a programu stran hraje roli a pokud ano, tak jakou.

Čtvrtým bodem je pak *jazykový faktor*. V práci mne bude zajímat, nakolik hraje jazyková odlišnost u obou států roli v separatistických snahách. Jazyk je totiž v obou případech vnímán jako určující prvek dané skupiny. Strany, kterým se hodlám ve své práci věnovat, pak neargumentují pouze historickými či ekonomickými rozdílnostmi, ale především apelují na národní identitu občanů, jež je spojena právě s jazykem.

Po zhodnocení předchozích bodů bude následovat hlavní část mé práce. Jedná se konkrétně o srovnání politických separatistických/nacionalistických stran v obou zemích. Kdy na straně jedné se jedná o Parti Quebecois (Strana Quebecká) společně s Front de libération du Quebec (Fronta za osvobození Quebecu) a na straně druhé Nieuw-Vlaamse Alliantie (Nová vlámská aliance) společně s Vlaams Belang (Vlámský zájem). Všechny tyto strany argumentovaly nebo argumentují snahou zastupovat skupinu obyvatel, která se odlišuje výše zmíněnými (v práci zanalyzovanými) faktory. Tyto faktory jsou pak klíčovými body jejich programů. Navíc kladou silný důraz na národnostní otázku a prosazující secesi. Ve své práci hodlám podrobně rozebrat genezi těchto stran, volební programy, jejich přední zástupce, postavení v zemi či úspěšnost ve volbách.

2.1 Předpokládaná osnova práce

1. Úvod
2. Belgie
 - 2.1. faktory ovlivňující rozdělení země
 - 2.2. Vlaams Belang a Nieuw-Vlaamse Alliantie
3. Kanada
 - 3.1. odlišnost Quebecu
 - 3.2. Front de libération du Quebec a Parti Quebecois

4. Komparace Vlámských a Quebeckých separatistických stran
 - 4.1. Geneze: Front de libération du Quebec a Vlaams Belang
 - 4.2. Volební program
 - 4.3. Hlavní osobnosti
 - 4.4. Výsledky ve volbách
 - 4.5. Současná pozice
5. Analýza komparace
6. Závěr
7. Bibliografie

3 Cíle výzkumného projektu

Ačkoli se nejedná o tradiční téma a komparace má některé problematické body (rozlišná rozloha obou států nebo fakt, že se nenachází na stejném kontinentu), je mi myslím možné právě tyto dva případy srovnávat. Ve své bakalářské práci se hodlám zaměřit na hlavní aspekty separatismu v těchto případech, zdůraznit hlavní historické mezníky a události či klíčové okamžiky a předložit rozbor politických stran prosazujících secesi. Vyvozené závěry pak budou sloužit k zodpovězení otázky, zda jsou Kanada a Belgie stejným případem separatismu a v čem se tyto dva případy liší, případně pomohou docílit potvrzení hypotézy, že je jedná o jeden případ separatismu s několika odlišnými prvky. Dále se pokusím zodpovědět otázku, zda je u tohoto typu separatismu secese možná či proveditelná.

4 Metodologie

Svou práci bych ráda pojala jako komparativní případovou studii. Jednalo by se tedy o srovnávací analýzu separatistických stran v kanadském Quebecu a případu stran usilujících o rozdělení Belgie. Půjde o tzv. synchronní komparaci, tedy paralelní zkoumání dvou případů. Nejprve, na základě informací získaných z literatury, představím problematiku obou zemí, její stručnou historii a historii konfliktu a zhodnotím stávající stav. Z historického vývoje vyvodím základní

prvky, které vedou k separatistickým snahám, a pokusím se o jejich analýzu. Separatistickými snahami mám na mysli veškeré kroky směrem k nezávislosti, které podniká hnutí či politická strana, jež usiluje o nezávislost „svého“ regionu.¹ Hlavním předmětem komparace pak budou právě politické strany prosazující secesi a jejich hlavní představitelé.

5 Zdroje informací

Pro seznámení s historickým a kulturním pozadím Belgie jsem použila tři knih: knihu Eduarda Huliciuse² a Yvèse Manhès³ a knihu *Political history of Belgium*⁴, zabývající se Belgickou politickou historií. Dalším cenným zdrojem pro mne bude kniha tří belgických autorů⁵ s názvem *La Belgique va-t-elle disparaître?*. Tato kniha nabízí diskuzi o možnostech rozdělení Belgie a jejím případném zmizení z mapy.

Co se Kanady a Quebecu týče, budu vycházet především z článků odborných časopisů a z knihy Jonathana F. Vance⁶, které se zabývají historickým pozadím Quebeckého separatismu a, řekněme, přílišnou hrdostí zdejších obyvatel.

U obou témat budu vycházet z knihy *Nationalism and Social Policy – The Politics of Teritorial Solidarity*⁷, která se zabývá problematikou jak Quebecu, tak i Belgie velmi podrobně a kterou také považuji za svůj hlavní zdroj.

Tyto díla považuji za stěžejní pro svou práci. Předběžný přehled základní literatury:

¹ Např. politická agitace v jiných státech, zvyšování separatistického smýšlení mezi obyvatelstvem/podněcování fanatismu veřejným očerňováním druhé části státu a jejich představitelů apod.

²HULICIUS, Eduard. *Belgie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 185 s. Stručná historie států, sv. č. 35. ISBN 80-727-71914.

³ MANHÈS, Yves. *Histoire des Belges et de la Belgique*. Paris: Vuibert, c2005, 255 p. ISBN 2711744310.

⁴ WITTE, Els, Jan CRAEYBECKX a Alain MEYNEN. *Political history of Belgium: from 1830 onwards*. [2nd ed.]. Brussels: ASP, c2009, 516 p. ISBN 9789054875178.

⁵BEYEN, Marnix, DESTATTE, Philippe a HOSSEPIED, Luc. *La Belgique va-t-elle disparaître?: itinéraire d'une nation européenne*. La Tour d'Aigues: Aube, 2011. 86 s. Monde en cours. L'urgence de comprendre. ISBN 978-2-8159-0212-0.

⁶VANCE, Jonathan Franklin William. *A history of Canadian culture*. New York: Oxford University Press, c2009, xi, 500 p. ISBN 01-954-1909-X.

⁷BÉLAND, Daniel a André LECOURE. *Nationalism and social policy: the politics of territorial solidarity*. 1st pub. in paperback. New York: Oxford University Press, 2010, xiv, 255 s. ISBN 978-0-19-954685-5.

- BÉLAND, Daniel a André LECOURS. *Nationalism and socialpolicy: the politicsofterritorial solidarity*. 1st pub. in paperback. New York: Oxford University Press, 2010, xiv, 255 s. ISBN 978-0-19-954685-5.
- BÉLANGER, Claude. Jean Lesage and theQuietRevolution (1960-1966) *MarianopolisCollege* [online]. 1998 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/readings/lesage.hht>>
- BÉLANGER, Claude. The Quiet Revolution. *Marianopolis College* [online]. 1998 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/events/quiet.htm>>
- BEYEN, Marnix, DESTATTE, Philippe a HOSSEPIED, Luc. *La Belgique va-t-elle disparaître?: itinéraire d'une nation européenne*. La Tour d'Aigues: Aube, 2011. 86 s. Monde en cours. L'urgence de comprendre. ISBN 978-2-8159-0212-0.
- BIRCH, Anthony H. Another Liberal Theory of Secession. *Political Studies*. 1984, XXXII, 596-602
- CANNON, Gordon E. Consociationalism vs. Control: Canada as a Casestudy. *The Western Political Quarterly*. 1982, roč. 35, č. 1, s. 50-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44797>
- CONVERSI, Edited by Daniele. *Ethnonationalism in the contemporary world: Walker Connor and the study of nationalism*. 1. publ. London: Routledge, 2004. ISBN 978-041-5332-736.
- DESCHOUWER, Kris. From consociation to federation: How the Belgian parties won. In: Luther, Kurt Richard; Deschouwer, Kris. *Party Elites in Divided Societies. Political Parties in Consociational Democracy*. London: Routledge, 1999, s. 74 – 107
- DION, Stéphane. Quebec Separatism - Why Maxime Bernieris Consistently Wrong. *The Huffington Post*. [online]. 2014 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <<http://www.huffingtonpost.ca/news/quebec-separatism/>>
- DUNN, James A. "Consociational Democracy" and Language Conflict: A Comparison of the Belgian and Swiss Experiences. *Comparative Political Studies*. April 1972 5: 3-39
- FIRTOVÁ, Magdalena. *Kanada*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014, 159 s. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-529-3.

- HAMŽOVÁ, Veronika. *Koaliční vládnutí v Belgii a vliv tématu rozdělení státu na stranický systém*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2010. 69 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.
- HEWITT, Christopher a Tom CHEETHAM. *Encyclopedia of modern separatist movements*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2000, xv, 366 p. ISBN 15-760-7007-7.
- HNÁT, Jakub. *Nieuw-Vlaamse Alliantie - podoba vlámského nacionalismu?*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2013. 49 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Michal Pink, Ph.D.
- HOROWITZ, Donald L. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkley: University of California Press, 1985. 697 s. ISBN 0-520-05385-0
- HOROWITZ, Donald L. *Patterns of ethnic separatism*. Berkley: University of California Press, 1981.
- HULICIUS, Eduard. *Belgie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 185 s. Stručná historie států, sv. č. 35. ISBN 80-727-7191-4.
- LORWIN, Val R. Belgium: Conflict and Compromise. In: McRae, Kenneth D. *Consociational Democracy. Political Accommodation in Segmented Societies*. Toronto: McClelland and Stewart Limited, 1974. s. 179 – 206.
- MANHÈS, Yves. *Histoire des Belges et de la Belgique*. Paris: Vuibert, c2005, 255 p. ISBN 2711744310
- Proměny belgického stranického systému. In: *EUROPEUM: Institut pro evropskou politiku* [online]. 25. 10. 2001 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <<http://www.europeum.org/cz/integrace/32-integrace--10/778-promeny-belgickeho-stranickeho-systemu>>
- PANCZAKOVÁ, Zuzana. *Belgie v současné evropské a světové politice – zahraničně-politické nástroje malých států*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, 2006. 38 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Michal Kořan
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. Belgické království. In: Řichová, Blanka, ed. *In: Komparace politických systémů II.* 3 vyd. Praha: VŠE, 2004, s. 7-49. ISBN 80-245-0757-9
- VANCE, Jonathan Franklin William. *A history of Canadian culture*. New York: Oxford University Press, c2009, xi, 500 p. ISBN 01-954-1909-X.

- VETTERLOVÁ, Michaela. *Koaliční vládnutí v Belgii*. Trutnov: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2008. 38 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Vlastimil Havlík
- WITTE, Els, Jan CRAEYBECKX a Alain MEYNEN. *Political history of Belgium: from 1830 onwards*. [2nd ed.]. Brussels: ASP, c2009, 516 p. ISBN 9789054875178